

ТИЛЬЧИК В. В.,

доктор юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи
(Київський університет інтелектуальної
власності та права
Національного університету
«Одеська юридична академія»)
ORCID ID: 0000-0001-5964-3439

ГАЛУНЬКО В. В.,

доктор юридичних наук, професор,
академік Академії АПН, професор
кафедри адміністративного права,
інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права
Національного університету
«Одеська юридична академія»)
ORCID ID: 0000-0003-1619-5028

ХАРЬ І. О.

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу аспірантури
та докторантури
(Київський університет інтелектуальної
власності та права
Національного університету
«Одеська юридична академія»)
ORCID ID: 0000-0002-7676-8273

УДК 351.745

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.80>**ПРАЦІВНИКИ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ТА ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ЗАСОБАМИ
ПРАВООХОРОННОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ**

Стаття присвячена характеристиці правоохоронної функції Бюро економічної безпеки України як елемента його правового статусу.

Автори статті зосереджують свою увагу на правоохоронній функції Бюро економічної безпеки України та актуалізують її.

В контексті заданої тематики автори статті зупиняються на працівниках Бюро економічної безпеки України як суб'єктах запобігання корупції та тінізації економіки засобами правоохоронної та інформаційно-аналітичної функції. Особливу увагу автори статті зосереджують на забезпеченні державними органами протидії загрозам економічній безпеці України, зокрема й внаслідок здійснення правоохоронної діяльності таким уповноваженим суб'єктом як Бюро економічної безпеки України.

Автори статті забезпечення державними органами економічної безпеки в державі розкривають через їх основну функцію – правоохоронну, як гарантування безпеки кожному окремому учаснику економічних відносин.

Перед тим, як провести детальний аналіз правоохоронної функції, зокрема такого органу як Бюро економічної безпеки України, автори статті звертаються до довідкової літератури, такої як тлумачний словник української мови під редакцією академіка Білодіда І.К., та юридичної літератури і розглядають термін «функція» в соціологічній та правовій площині.

Узагальнюючи численні погляди на термін «функція» з точки зору права, автори статті доходять висновку, що до «функції права», як соціальне призначення права, або його напрями правового впливу на суспільні відносини.

В подальшому автори статті розглядають основні завдання Бюро економічної безпеки України, закріплені в законодавстві через площину змісту правоохоронної функції.

Аналіз правоохоронної функції БЕБ проводиться через аналіз низки нормативно-правових актів, таких як: Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» та ін.

З метою проаналізувати правоохоронну функцію Бюро економічної безпеки України в статті приділяється увага правоохоронним відносинам, зокрема у сфері економічної безпеки. Компетенційний спектр Бюро економічної безпеки України науковцями розглядається через його правовий статус. Автори статті роблять аналіз правоохоронної функції Бюро економічної безпеки України через призму Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу.

Робиться авторське визначення правоохоронної функції Бюро економічної безпеки як державного органу виконавчої влади.

Ключові слова: інформаційна безпека, захист інформації, інформаційні відносини, інформаційні загрози, кібербезпека, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правова форма, правоохоронні органи, повноваження працівника правоохоронного органу, тіньова економіка, мінізація економіки, корупція, протидія корупції, інформаційно-аналітична функція.

Tylchuk V. V., Halunko V. V., Khar I. O. Employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine as subjects of the prevention of corruption and economic definition by means of law enforcement and information and analytic function

The article is devoted to the characterisation of the law enforcement function of the Bureau of Economic Security of Ukraine as an element of its legal status.

The authors of the article focus on the law enforcement function of the Bureau of Economic Security of Ukraine and bring it up to date.

In the context of this topic, the authors focus on the functioning of the Bureau of Economic Security of Ukraine as a law enforcement agency and directly address the issue of a purely theoretical definition of the concept of 'function' and its role in shaping the law enforcement activities of the Bureau of Economic Security of Ukraine.

The authors of the article focus on the provision by the State authorities of counteraction to threats to economic security of Ukraine, in particular, as a result of law enforcement activities of such an authorised entity as the Bureau of Economic Security of Ukraine.

The authors of the article explain the provision of economic security by state authorities in the State through their main function – law enforcement – as a guarantee of security for each individual participant of economic relations.

Before conducting a detailed analysis of the law enforcement function, in particular, of such a body as the Bureau of Economic Security of Ukraine, the authors of the article refer to the reference literature, such as the Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language edited by Academician Bilodid I.K., and legal literature and consider the term 'function' in the sociological and legal context.

Summarizing the numerous views on the term 'function' from the point of view of law, the authors of the article come to the conclusion that the 'function of law' is the social purpose of law or its areas of legal influence on social relations.

Subsequently, the authors of the article examine the main tasks of the Bureau of Economic Security of Ukraine enshrined in the legislation through the plane of the law enforcement function.

The analysis of the law enforcement function of the BES is carried out through the analysis of a number of legal acts, such as: The Strategy of Economic Security of Ukraine for the period up to 2025, the Law of Ukraine 'On the Bureau of Economic Security of Ukraine', etc.

With a view to analyzing the law enforcement function of the Bureau of Economic Security of Ukraine, the article focuses on law enforcement relations, in particular, in the area of economic security. The competence of the Bureau of Economic Security of Ukraine is considered by scholars through its legal status. The authors analyze the law enforcement function of the Bureau of Economic Security of Ukraine through the prism of the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Criminal Code.

The author's own definition of the law enforcement function of the Bureau of Economic Security as a state executive body is made.

Key words: *information security, information protection, information relations, information threats, cyber security, administrative and legal support, administrative and legal form, law enforcement bodies, powers of a law enforcement officer, shadow economy, shadow economy, corruption, anti-corruption, information and analytical function.*

Постановка проблеми. Відповідно до статті 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1]. Дані функції в забезпеченні безпеки держави покладаються на правоохоронні органи, одним з яких є Бюро економічної безпеки України (надалі – БЕБ України). Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Бюро економічної безпеки» даний орган – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Відповідно до покладених завдань Бюро економічної безпеки України виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції [2].

Незважаючи на реформування правоохоронної системи у сфері економічної безпеки, правоохоронна функція БЕБ України є досить актуальною.

В контексті заданої тематики хотілося б окремо зупинитися на функціонуванні БЕБ України як правоохоронного органу та безпосередньо торкнутися питання суто теоретичного: поняття «функція» та його роль у формуванні правоохоронної діяльності БЕБ України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правовому статусу, повноваженням та функціонуванню БЕБ України приділяли увагу такі вчені як: Л.І. Аркуша, В.В. Карелін, Д.А. Лісов, Н.С. Пузирна, О.М. Резнік, А.М. Рубель, А.В. Стебляк, та ін. Натомість питанню дослідження поняття «функція» та його законодавчого забезпечення в контексті діяльності правоохоронних органного органу приділяли увагу: В.Б. Авер'янов, В.К. Бабаєв, І.В. Дашутін, П.В. Діхтієвський, М.С. Кельман, В.С. Ковальський, М.І. Козюбра та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Реалізація та захист національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз лежить в площині забезпечення економічної безпеки України та є її визначальним фактором функціонування БЕБ України [3, с. 90]. На особливу увагу заслуговує питання забезпечення державними органами протидії загрозам економічній безпеці України, зокрема й внаслідок здійснення правоохоронної діяльності такими уповноваженими суб'єктами як БЕБ. Забезпечення державними органами економічної безпеки в державі розкривається через їх основні функції, перш за все правоохоронна функція – гарантування безпеки кожному окремому учаснику економічних відносин [4, 30-31].

Перед тим, як провести детальний аналіз правоохоронної функції, зокрема такого органу як БЕБ, важливо зрозуміти, що саме являє собою термін «функція». Сам термін «функція» з латинської «functio» – означає «виконання, звершення» [4, с. 35]. Тлумачний словник української мови під редакцією академіка Білодіда І.К. розглядає даний термін як: «1) явище, яке залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; 2) робота когось, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось» [5, с. 651].

Термін «функція» часто зустрічається в різних галузях наук. Така наук як соціологія трактує цей термін як: «роль, яку певний соціальний інститут (або соціальний процес) виконує відносно потреб соціальної системи більш високого рівня організації або інтересів соціальних груп, які її складають» [4, с. 36]. Філософський словник під редакцією Шинкарука В.І. трактує поняття «функція» як: «...здійснення, виконання, звершення – спосіб дії елемента системи, спрямований на досягнення певного ефекту...» [6, с. 784].

З точки зору діяльності того чи іншого політико-правового інституту, термін «функція» розкриває нам зміст цієї діяльності, її забезпечення через функції держави, уряду, міністерства, інших державних органів [7, с. 17]. Існує думка, що з точки зору юридичної науки термін «функція» «характеризує соціальну роль насамперед самого права» [8, с. 4]. Якщо узагальнити численні погляди на термін «функція» з точки зору права, то можемо дійти висновку, що «...під «функцією права» розуміють або соціальне призначення права, або його напрями правового впливу на суспільні відносини, або і те, і інше разом» [8, с. 4].

Таким чином, мова йде про «...напрями державного впливу за допомогою легальних інструментів на певне коло суспільних відносин із метою досягнення бажаного результату – успішне виконання поставленого завдання», зокрема завдання БЕБ України [4, с. 37]. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про бюро економічної безпеки» основними завданнями Бюро економічної безпеки України є: 1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; 2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; 3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; 4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; 5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; 6) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності; 7) виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги; 8) складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки [2].

Змістом правоохоронної функції є «сприяння забезпеченню економічної безпеки країни, шляхом охорони прав та законних інтересів усіх учасників правовідносин» [4, с. 37]. Можна стверджувати, що «правоохоронна функція передбачає: захист права і правопорядку, боротьбу зі злочинністю та її профілактику; діяльність правоохоронних органів; здійснення правосуддя; захист прав і свобод громадян у тій мірі, настільки це стосується конкретного політичного режиму. Ця функція також спрямована на охорону життя, здоров'я, честі та гідності громадян, а також на охорону державного і громадського майна, приватної власності. Оскільки кожний

із зазначених напрямів має притаманну йому специфіку, доцільно говорити про підфункції в межах правоохоронної функції або ж про форми її реалізації» [8, с. 3].

Значення ж правоохоронної функції полягає в її меті – це реалізація цілого спектру конституційних засад: верховенство права, захист прав і свобод людини, територіальної цілісності, забезпечення економічної безпеки тощо.

Що стосується правоохоронних відносин, зокрема у сфері економічної безпеки (оскільки в центрі нашої уваги лежить правоохоронна функція БЕБ) – то на думку Терехова В.Ю. «це вид правової взаємодії між суб'єктами публічного адміністрування, наділеними правоохоронними повноваженнями (в даному випадку БЕБ), та іншими невідними особами, що виникла в результаті вчинення правопорушення, яке посягає на економічні інтереси держави (в тому числі, за її межами)...» [10, с. 30]. Між тим, компетенційний спектр такого правоохоронного органу як БЕБ варто розглядати через його правовий статус [11, с. 15]. Відповідно до п. 5 Постанови КМУ «Деякі питання організації діяльності Бюро економічної безпеки України», БЕБ виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції [12]. Відповідно до ч. 3 ст. 216 КПК України детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених стст. 199, 200, 201-1, 201-3, 201-4, 203-2, 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 224, 229, 231, 232, 232-1, 232-2, 233 КК України [13], тобто за детективами БЕБ закріплюється повноваження із розслідування правопорушень, предметом яких є злочинне посягання на відносини у сфері господарської діяльності [14].

Таким чином, що стосується повноважень БЕБ у захисті економіки від кримінально-правових посягань, то за ним (як за правоохоронним органом) фактично закріплені всі норми Розділу VII Кримінального кодексу України. Але, щоб мати повну уяву сутності правоохоронної функції БЕБ, ми повинні виходити із положень Закону України «Про бюро економічної безпеки» які екстраполюють основні завдання БЕБ України на їх компетенцію, що як раз і є ключовим механізмом правоохоронної функції означеного органу.

Висновки. Виходячи з вище викладеного та означеного Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» до компетенції БЕБ як центрального органу виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, відноситься перш за все аналіз ризиків, тобто інформаційно-аналітична діяльність щодо оцінки загроз економічній безпеці, ступеня її вразливості та рівня негативного впливу на неї. У рамках цієї інформаційно-аналітичної діяльності БЕБ: 1) формує бази (бази) даних та створює на їх основі на базі сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій єдину інформаційну систему Бюро економічної безпеки України; 2) отримує, обробляє та користується інформацією з автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів, банків (баз) даних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, доступ до яких здійснено з урахуванням положень статті 7 цього Закону; 3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу.

Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону, БЕБ України може створювати власні системи (мережі) обміну інформацією з обмеженим доступом, бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності підрозділів Бюро економічної безпеки України у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, документообігу, а також брати участь у створенні та функціонуванні міжвідомчих інформаційно-аналітичних систем, необхідних для виконання покладених на правоохоронні органи завдань.

До компетенції БЕБ як правоохоронного органу, входить і кримінальний аналіз – інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на встановлення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання та інтерпретацію, прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання для виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави, проведення аудиту, в тому числі камерального. Результатом роботи інформаційно-аналітичних підрозділів Бюро економічної безпеки України є аналітичні продукти та інформаційні документи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%bA/96-%D0%b2%D1%80>
2. Про Бюро економічної безпеки України : Закону України від 28 січня 2021 р. № 1150-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> .
3. Чубенко А.Г. Теоретико-правовий аспект забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 2014. № 3. С. 88-101.
4. Гаруст Ю.В., Мельник В.І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.
5. Білодід І.К., Бурячок А.А. Словник української мови: в 11 т. К. : Наукова думка, 1979. Т. 10. 657 с.
6. Шинкарук В.І. Філософський словник : 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Головна редакція Української рад. енциклопедії, 1986. 800 с.
7. Приходько Х.В. Представницька функція Верховної Ради – парламенту України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2004. 199 с.
8. Заморська Л.І. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2015. Вип. 6. – С. 3-9.
9. Ботвінов Р.Г. Правоохоронна функція держави: сутність та форми реалізації. Публічне управління: теорія та практика : електрон. зб. наук.пр., 2016. № 1 (15). 14 с.
10. Терехов В.Ю. Правоохоронні відносини у сфері економічної безпеки (в контексті роботи бюро економічної безпеки України). Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 33 (72) № 3 2022. С. 29-33.
11. Рубель А.М. Правовий статус та роль Бюро економічної безпеки України у сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Економічна безпека держави в контексті національних інтересів : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 174 с.
12. Деякі питання організації діяльності Бюро економічної безпеки України : Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Умови, Схема від 06.10.2021 № 1068. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-2021-%D0%BF#Text>
13. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5.04.2001 р. № 2341-ІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
14. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012, № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

